

Az angolszász könyvtári rendszer több mint száz éve mint a hazai könyvtárak, könyvtárosok számára, így természetes volt, hogy különböző könyvtártípusok képviselésében öt felső vezetőből álló küldöttségünk Londonban tanulmányozta, hogy merre tart az angol könyvtárügy, mi foglalkoztatja az ottani kollégákat és milyen irányokat választanak a kor kihívásaira adandó válaszként.

British Library

A British Library a világ vezető intézménye, amely nem csupán a múltjából kíván érdemeket kovácsolni, hanem a jelen könyvtári fejlesztéseit a jövő meghódítása érdekében a legmagasabb szinten műveli.

A gyűjteményt III. György könyvtára alapozta meg, amit a könyvtár nyilvános terében felállított könyvtoronyban (1. kép) őriznek. Ma már 150 millió dokumentum található a British Libraryben, amiből Boston Spa és a Collindale Newspaper Library mellett jelentős

mennyiségű dokumentum található Londonban. 360 km raktári polcfolyóméter a föld felszíne alatt, nagy részben a British Library előtti tér (2. kép) alatt helyezkedik el. A könyvtár évi 100 millió font támogatásból, 12 millió font saját bevételből és 13 millió font egyéb bevételből gazdálkodik. Köteles példány gyarapításán túl évi 16 millió fontot költ gyarapításra. Helyszíni látogatóinak száma 500 ezer fő, a Learning website látogatóinak száma 1,2 millió; a virtuális kiállítást 2,2 millió érdeklődő látogatta meg az elmúlt évben.

Számos területet érintett a látogatás, az angol szervezettség magasiskoláját tapasztalhattuk, ahogy a kollégák kézzel adtak bennünket, egy-egy projektet, fejlesztést bemutatva, az RDA bevezetésétől, a napilapok digitalizálásán át az oktatási programokig számos területet érintve. A kötelezpéldány-rendeletet azért érdemes kiemelni, mert 2013 tavaszán vezették be az elektronikus tartalmakra vonatkozó kötelezpéldány-rendeletet, ami kizárólag az elektronikus formában napvilágot látott tartalmakra vonatkozik. Azok a digitális tartalmak, amelyeknek van analóg vagy nyomtatott változata, analóg vagy nyomtatott változatban kerülnek be az állományba.

A napilapok, újságok digitalizálása országos program, amit a British Library irányít és privát cég bevonásával, ún. ppp-konstrukcióban végzik, a párhuzamosság még csak fel sem merül, e doku-

mentumok digitalizálásával más intézmény nem foglalkozik.

Az RDA (Resource Description and Access) a digitális környezethez igazodó új feltáró eszköz, aminek a bevezetése már 2012-ben megkezdődött. A katalógizálási szabályok új generációjának befogadására való felkészülés hosszú folyamat, az eszközkészlet (toolkit) kialakítása és a munkatársak felkészítése ennek az évnek a feladata.

University College London (UCL) könyvtára

A University College London (UCL) könyvtára a patinás egyetemi könyvtárakhoz (Oxford, Cambridge) felzárkózva a legdinamikusabban fejlődő, a XXI. század kihívásaira folyamatosan megoldásokat kínáló intézmény. Titka, hogy az egyetem célkitűzéseit magáévá téve a világ tíz legjobb intézménye közé kívánja beverekedni magát. A digitális korszakváltás jegyében kiadói tevékenységgel bővül a könyvtár feladatrendszere, az e-források, tananyagok, tudományos publikálás központjává fejlesztik az intézményt. Rugalmas térkialakítással, változó, változtatható terekkel szolgálják az

oktatást, kutatást. Szemináriumi szobák helyett tanulói terek állnak a hallgatók rendelkezésére a könyvtárban, ami projekt munkára, csoportos tanulásra, konzultációra egyaránt alkalmas, egyúttal minden modern prezentációs és infokommunikációs lehetőséget biztosít.

Két közkönyvtár
Croydon Public Library
és Pimlico Public Library

A 3. kép tanúsága szerint az önkormányzatok építenek a közkönyvtárak szolgáltatásaira, nagyon aktív és jó együttműködés eredményeként az elektronikus ügyintézés színtereként ajánlják a közkönyvtárakat az állampolgároknak. A városvezetés számára is természetes, hogy a digitális kor kívánalmaihoz igazított elektronikus információnyújtás, -szolgáltatás a könyvtár feladata, nem hoznak létre új szervezeteket, hanem a könyvtár az e-ügyintézés legfontosabb központja, ahol még képzésben is részesülnek a digitális korra felkészülni kívánó polgárok.

A '80-as, '90-es években virágkorát élt Croydon Public Library meglátogatását több kolléga javasolta, mondván, hogy ezt nem lehet kihagyni, hiszen zászlóshajóként ismert a '80-as években épített egyik legkorszerűbb közkönyvtár, ami egy külvárosi, viszonylag szegény környék lakóinak biztosít kulturális felemelkedési lehetőséget, esélyegyenlőséget és segíti a szabadidő kulturált eltöltését. Így meglepődve tapasztaltuk, hogy a több mint húsz éve azonos színvonalon, fejlesztés nélkül működő intézmény bizony számos problémával küzd, és a gazdasági válság hatására az önkormányzat bezárásra ítélte. A könyvtár társadalmi beágyazottságát mutatja, hogy Croydon lakói nem engedték, hogy könyvtárukat bezárják, és a társadalmi megmozdulás példás eredménye a könyvtár fennmaradása. Ugyan évtizedek óta semmilyen fejlesztést nem végeztek itt, de a meglévő szolgáltatásokat, eszközöket és berendezéseket maximálisan kihasználják, reggeltől estig az olvasók, felhasználók rendelkezésére állnak. Feltűnt, hogy a könyvtáros által gyér forgalomnak jellemzett hétköznapi délelőtti nyüzsgés szinte elképzelhetetlen hazai könyvtárainkban. A 4. képen látható, hogy milyen „kevesen” használják az olvasói teret.

Az önkéntes munka megjelenése nagyon pozitív, itthon is sok könyvtár készül az ebben rejlő lehetőségek kiaknázására. Sajnos, azt a változatát is láthattuk a kisebb közművelődési könyvtárakban, ami a szakmai munka rovására megy, ugyanis minimális létszámmal, két főállású könyvtárossal működtetik az egyik fiókot, ahol a reggeltől estig nyitva tartó intézményben nyolc-tíz önkéntes munkatárssal próbálják biztosítani a nyitva tartást és fenntartani a szolgáltatásokat. Így egy könyvtáros munkaideje csak szervezéssel, beosztások készítésével és a hirtelen jelentkező hiátusok pótlásával telik, a másik pedig felkészítő programokkal, tréningekkel hozza „helyzetbe” az önkénteseket, hogy helyt tudjanak állni vállalt feladataik ellátásában. Természetesen sok pozitívuma is van ennek a fajta működtetésnek, hiszen számos tanítónő, napközis nevelő lát el önkéntes szolgálatot, akik tudnak bánni a gyermek olvasókkal és nagyon jó foglalkozásokat tartanak, segítenek a tanulásban, majd-hogynem napközipótló szolgálatot látnak el a könyvtárban.

Mivel vegyes háttérű önkénteseket válogatnak, a meghirdetett szolgáltatások, foglalkozások is széles skálán mozognak, már csak az a kérdés, hogy a lelkiismereten túl mi az, ami biztosítja, hogy a meghirdetett foglalkozások ne maradjanak el, hogy időben elkezdődjenek.

A Croydon Public Library 2013 őszétől újfajta szervezeti, szerkezeti formában működik tovább, kiszervezik a könyvtárat, és külső vállalkozás biztosítja az önkormányzat által megrendelt szolgáltatásokat. A munkatársak is, az olvasók is félelemmel vegyes kíváncsiság-

gal várják, hogy milyen tapasztalatokat, milyen eredményeket hoz ez az új konstrukció.

A Pimlico Könyvtár (5. kép) egy gazdagabb kerület fiókkönyvtára, amely egy felnőttképzési központ épületében nyert elhelyezést. A polcokon elhelyezett művek könyvesboltra emlékeztetnek, érdeklődési körök szerint csoportosítva a legfrissebb irodalmat. Régi, pár évnél régebbi művek alig találhatóak a polcokon. Külön polcon tartják a selejtezett könyveket, amelyeket fillérekért meg lehet vásárolni. A kölcsönzés, hosszabbítás, késedelmi díj vagy előjegyzés fizetése mind önkiszolgáló módon történik, de mindig van a közelben asszisztens, aki segít, ha valaki elakad az önkiszolgáló berendezések kezelése során.

Könyvtárosokat és információs szakembereket tömörítő szakmai szervezet, a CILIP (Chartered Institute of Library and Information Professionals) elnöke és két munkatársa fogadta öttagú delegációnkat. Az elektronikus tartalmak térhódítása, a digitális könyvtár kialakulása és az ezzel járó változások hatása minden szakmai fórumon felmerül, itt is ezzel kezdtük a beszélgetést. *Phil Bradley*, a szervezet elnöke (6. kép), a közösségi média szerepéről és fontosságáról be-

szélt, ez a kutatási területe is. Megfogalmazása szerint a tartalmak olyan helyen keletkeznek, ahol a hagyományos keresési technikák nem érik el azokat. Számos tartalmat a felhasználók generálnak (Facebook, YouTube), azokat a felhőben tárolják és megosztják, így az archiválás helyett a megosztásra, honlap helyett a Facebook-oldalak használatára helyezte a hangsúlyt. A könyvtár feladata, hogy a közösségi médiában található információ érvényességének és értékelésének megítélésére felkészüljön, és feladata az is, hogy használóit is felkészítse erre. Az intézményeknek egyszerre kell jelen lenniük különféle közösségi médiában, események, programok meghirdetésével (mint a Facebook vagy a YouTube) és a felhasználókkal közös programok kialakításával.

A CILIP fontos szerepet játszik a könyvtárosképzés megújításában, a képességek és kompetenciák meghatározásában. Hangsúlyozták, hogy míg korábban a gyűjtemények alapján ítélték meg a könyvtárakat, ma egyre inkább a közösségek életében és céljaiban való aktív részvétel miatt tartják fontosnak ezeket az intézményeket.

Fontos feladatuk az információs írástudás kialakítása, kormányzati programtól az iskolai könyvtári kampányon át az Open University-kurzusokig számos formában támogatják a lakosság felkészülését a digitális korra. Miközben minden szinten készülnek az emberek az online információ használatára, hasznosítására, a könyvtárak veszítenek olvasóikból. CILIP-adatok szerint könyvtárhasználónak mondható a lakosság fele az Egyesült Királyságban, de csupán a lakosság egyharmada nevezhető aktív könyvtárhasználónak. Az olvasói szám csökkenésével párhuzamosan a könyvtárak támogatása is csökken.

A CILIP egyik erőssége a kapcsolattartásban rejlik, a helyi és központi döntéshozókkal, a lakossággal egyaránt folyamatos párbeszédet tartanak fenn, és az információs társadalmat érintő kérdésekben fórumokat szerveznek, jelentéseket, összefoglalókat készítenek.

Szakmai fórumként is jelentős szerepet töltenek be országon belül és nemzetközi szinten is. Külföldi szakmai szervezetek számára készen állnak tanulmányutak szervezésére, fórumok, konferenciák megtartására, illetve azokon való részvételre. ■

The logo for CILIP (Chartered Institute of Library and Information Professionals) features the word "cilip" in a lowercase, red, serif font. Below the text is a red, wavy horizontal line.

Chartered Institute of
Library and Information
Professionals

Decemberi lapszámunk szerzői

Andó Anita
Nyárády András Általános Iskola,
Felsőnyárad

Cseh Gabriella
KSH Könyvtár, Budapest

Dobosné Brezovszky Anikó
Somogyi Károly Városi és Megyei
Könyvtár, Szeged

Dományi Zsuzsa
Móricz Zsigmond Városi Könyvtár, Tata

Erdősné Márta Mária
Szolnoki Műszaki Szakközép- és
Szakiskola Pálffy-Vízügyi Tagintézmény,
Szolnok

Goldschmidt Éva
Móricz Zsigmond Városi Könyvtár, Tata

Kámán Veronika
Árpád Gimnázium, Budapest

Koltay Klára
Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti
Könyvtár, Debrecen

Petrozsényi Eszter
Móricz Zsigmond Városi Könyvtár, Tata

Prokai Margit
II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi
Könyvtár, Miskolc

Szász Éva
Xántus János Gyakorló Középiskola,
Budapest

Takács Tímea
Gárdonyi Géza Városi Könyvtár,
Oroszlány

Téglási Ágnes
MTA Könyvtár és Információs Központ,
Budapest